

Beslut

Datum 2024-06-12

Dnr 2023:8101

Sida **1 (20)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Cybergymnasiet Stockholm i Stockholms kommun, med
Cybergymnasiet Stockholm AB som huvudman**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Cybergymnasiet avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Cybergymnasiet Stockholm AB har godkännande att bedriva utbildning vid Cybergymnasiet Stockholm i Stockholms kommun enligt Skolinspektionens beslut (dnr 37-2010:3289, dnr 2022:981).

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Cybergymnasiet den 22 och 23 april 2024. Besöket genomfördes av utredarna Jenny Segerberg och Siri Morawski.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Cybergymnasiet i Stockholms kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- genomför undervisningen så den präglas av ämnesintegrering och att aktuella frågor är ett återkommande inslag under alla gymnasieår

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Cybergymnasiet i Stockholms kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **låg utsträckning** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- utveckla strategier för att skapa ett tillitsfullt och tryggt klassrumsklimat där utspel och uttryck för intolerans tas upp och problematiseras
- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **13 december 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till
kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till
Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de
handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att kunskapsområdet återkommer i flera gymnasiegemensamma ämnen och att undervisningen är uppdaterad med relevant undervisningsmaterial. Undervisningen fångar dock sällan upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet om inte eleverna läser vissa kurser den aktuella terminen. Lärarna breddar och fördjupar inte heller perspektiv med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att kunskapsområdet inte präglas av ämnesintegrering och att eleverna sällan möter olika perspektiv gällande hur kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer hänger ihop.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att eleverna får undersöka hur olika föreställningar om manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor men att inte alla elever får utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Det varierar i vilken utsträckning eleverna får utveckla kunskaper om hedersrelaterad problematik.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen ger eleverna möjlighet att reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme. Lärarna har dock inte någon särskild strategi eller förhållningssätt i undervisningen av kunskapsområdet för att främja god samvaro och ömsesidig respekt i klassrummet.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att uttryck för intolerans inte alltid bemöts och problematiseras i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att undervisningen sällan utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet. Eleverna har begränsade möjligheter att påverka undervisningen.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Kunskapsområdet återkommer i varierande grad i undervisningen under åren på gymnasiet

Skolinspektionens granskning visar att det skiljer sig åt mellan program och klasser hur återkommande kunskapsområdet är under åren på gymnasiet. Den undervisning eleverna får är dock aktuell och möter eleverna på ett åldersanpassat sätt.

Intervjuade elever oavsett program berättar att de får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen om naturkunskap och att de haft lektioner med kopplingar till kunskapsområdet i samhällskunskap, religionskunskap, historia, svenska och till viss del engelska. Elever på de högskoleförberedande programmen berättar att de under alla tre år arbetar med frågor som berör normer, relationer, maktförhållanden och livsvillkor inom ämnet svenska och att frågor kopplade till kunskapsområdet även tas upp i kurser som inte är gymnasiegemensamma. Elever på yrkesprogram säger att de främst berör kunskapsområdet under år 1 eller 2 då de under dessa år har kurser som tar upp sexualitet, samtycke och relationer.

Samtliga intervjuade elever tycker att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är aktuell och relevant för dem. Både elever och lärare berättar att material som lärarna använder till viss del baseras på webbsidor med aktuell information. Lärare berättar att de är måna om att hålla undervisningen uppdaterad med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet. En lärare ger

som exempel att hen tagit upp fenomen som AI, "Soft Girl" och att dela bilder, då detta är något som ungdomar idag ställs inför.

Undervisningen fångar sällan upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet

I granskningen framkommer att undervisningen sällan ger eleverna möjlighet att arbeta med frågor kopplade till kunskapsområdet som de möter på fritiden, i populärkulturen, på sociala medier, under skoldagen eller i andra sammanhang.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna kan fånga upp aktuella frågor med koppling till sexualitet, samtycke och relationer. Detta förekommer främst i samhällskunskap där eleverna varje vecka brukar göra ett nyhetsquiz, titta på nyheterna och sedan diskutera det de sett. Eleverna får inte undervisning i samhällskunskap under alla år, vissa elever inte mer än ett år eller en termin, vilket gör att det ges få tillfällen att ta upp aktuella frågor kopplade till kunskapsområdet under de år eleverna inte läser ämnet. Det händer dock att lärare och elever använder mentorstiden till att lyfta och diskutera aktuella frågor, men detta är mer allmänt hållet och rör sällan kunskapsområdet och är inte heller en del av undervisningen.

Undervisningen breddar och fördjupar inte perspektiv med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet

Granskningen visar att de gånger lärare använt annan kompetens än den egna när eleverna får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer har kopplingen till lärarnas egen undervisning varit svag.

Såväl lärare som rektorn uppger att skolan har ett aktivt elevhälsoteam och att lärare kan få stöd från dem. Rektorn berättar att elevhälsan ingår i samtliga arbetslag och har varit ute i alla klasser på mentorstiden för att prata om sexualitet, samtycke och diskrimineringsfrågor.

I intervju med lärare framkommer att vissa lärare tidigare haft samarbete med en extern aktör från hälso- och sjukvården och en intresseorganisation, men att skolan de senaste åren bara har bjudit in intresseorganisationen för att dela ut broschyrer och kondomer vid ett bord på skolan och inte för att vara en del av undervisningen. Skolan har även haft en föreläsare som pratat om mansnormen, men inte heller det var en del av undervisningen i syfte att bredda och fördjupa kunskapsområdet.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kunskapsområdet återkommer i de flesta gymnasiegemensamma ämnena

Granskningen visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer förekommer i de flesta gymnasiegemensamma ämnen på skolan.

Lärarna säger att även om det är inom ämnet naturkunskap eller kursen biologi 2 som undervisning om sexualitet, samtycke och relationer har en självklar plats hittar lärarna i övriga ämnen ingångar i sina kurser. Lärarna ger som exempel att de inom samhällskunskapen arbetat med maktstrukturer, identitet och brott. I svenskan och engelska analyserar de litteratur och filmer utifrån ett genusperspektiv och på historien arbetar de med livsvillkor och normer. Eleverna berättar om olika romaner, dikter, filmer, historiska händelser och religionsuppgifter där kunskapsområdet tagits upp.

Undervisningen synliggör inte olika perspektiv på kunskapsområdet

Granskningen visar att eleverna sällan möter olika perspektiv gällande hur kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer hänger ihop.

I såväl elev- som lärarintervjuer framkommer få tydliga exempel på hur lärare i sin undervisning arbetar för att synliggöra hur olika perspektiv på hur kunskapsområdet hänger ihop. Undervisningen präglas av att lärarna undervisar enskilt inom sina respektive ämnen, utan insyn i vad eleverna får till sig från andra ämnen. En lärare kan visserligen ha samma elever i två olika ämnen eller spontant ha fått information från en lärare som undervisar eleverna i ett annat ämne och därmed veta vad eleverna arbetat med. Detta är dock inget som sker systematiskt för att skapa en helhetsbild och belysa olika perspektiv och aspekter för eleverna. Lärarna berättar att de har tillfällen att diskutera och samverka med varandra både i ämnes- och programlag, men att tiden används till andra frågor än sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna förtydligar även att de inte samverkar med varandra i syfte att fördjupa och bredda kunskapsområdet. Enligt både lärare och rektorn har de inte prioriterat kunskapsområdet på de mötestider de har till förfogande och skolan har ingen övergripande planering för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt i fråga om könsroller och hedersförtryck

Skolinspektionens granskning visar att eleverna får undersöka hur olika föreställningar om manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor. Alla elever får dock inte möta inslag i undervisningen som ger dem möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i

olika medier. Elever får i olika utsträckning möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik.

Eleverna berättar att de inom flera gymnasiegemensamma ämnen får arbeta med exempelvis genuskunskap, machokultur och maktrelationer genom att läsa litteratur, se filmer, skriva och diskutera. På så vis får de undersöka hur olika föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor. En lärare berättar exempelvis att eleverna får analysera taltid och representation i en film på svenskan. En elev berättar att eleverna på naturkunskapen fick välja en film eller serie och sedan skriva en artikel och analysera hur kön framställs i det valda mediet. Bara en av de intervjuade lärarna säger att läraren tar upp och problematiserar pornografi i naturkunskapsundervisningen.

Det varierar i vilken utsträckning eleverna får arbeta med hedersproblematik i undervisningen. Lärare och elever ger ett par exempel och uppger att undervisningen berört hedersrelaterat våld och förtryck i religion, naturkunskap, samhällskunskap och historia samt att lärarna i svenska har låtit eleverna närma sig området via litteratur. Det framgår dock av intervjuerna att det inte finns någon gemensam strategi för detta på skolan.

Undervisningen innehåller vissa inslag som ger eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och lära sig om samtycke

I granskningen framkommer att eleverna i undervisningen i vissa ämnen får utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation och erfarenheter, samt förstå betydelsen av hur sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Lärare och elever ger vid intervjuerna exempel på hur de i engelskan och svenskan arbetar med teman, dikter och filmer som handlar om relationer. Elever på de högskoleförberedande programmen berättar att de på svenskan exempelvis har läst dikter, noveller, böcker och en teaterpjäs. I relation till litteraturen diskuterade de könsroller, maktförhållanden, identitet samt positiva och destruktiva relationer. En elev berättar att de läst en roman som innehåller ett triangeldrama och därefter fick låtsas vara olika karaktärer och argumentera för vad de gjort och hur det påverkat förhållandet. En lärare berättar om en uppgift på engelskan där eleverna får skriva råd till fiktiva personer hur de ska lösa sina relationsproblem. Elever på yrkesprogrammen berättar om färre exempel från engelskan och svenskan men ett par elever tar upp att de arbetat med nutida böcker som delvis handlar om relationer och kärlek. Eleverna berättar att de diskuterat empati och hur man är en bra människa när de läste om etik och moral på religionskunskapen.

Samtliga intervjuade elever berättar att det åtminstone vid något tillfälle under gymnasietiden tagit upp samtyckeslagen och att de då fått reflektera över vad

samtycke kan innebära i olika situationer och vilka konsekvenser sexuella kontakter utan samtycke kan få.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Lärarna arbetar för att främja klassrumsklimatet men har inga speciella strategier för detta i undervisningen av kunskapsområdet

Granskningen visar att eleverna i flera gymnasiegemensamma ämnen får diskutera frågor kopplade till kunskapsområdet och att lärarna verkar för att främja ett öppet klassrumsklimat och skapa trygghet i undervisningen. Trots detta förekommer det nedsättande kommentarer och skämt bland eleverna. Det finns inga särskilda strategier eller förhållningsregler i undervisningen av kunskapsområdet.

Av lärar- och elevintervjuer framgår att eleverna får samtala och diskutera frågor som rör kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, både i helklass och i mindre grupper. Lärare ger exempel på hur de medvetet styr undervisningen och tillåter mer eller mindre frihet beroende på elevgruppens behov. Lärarna kan exempelvis välja att skapa mindre grupper i de klasser där elever har svårare att komma till tals. En lärare berättar att de elever som aldrig vågar säga något kan få reflektera skriftligt och lämna in till läraren.

Av granskningen framgår att det inte finns särskilda strategier eller förhållningssätt i undervisningen av sexualitet, samtycke och relationer utan det är skolans generella ordningsregler som gäller. Lärare berättar att det är ett medvetet val att inte ha särskilda regler inför diskussioner som rör kunskapsområdet eftersom att det snarare skulle ha motsatt effekt och bygga upp en spänning hos eleverna. Enligt de intervjuade eleverna kan dock stämningen i klassrummet variera. Överlag uppger eleverna att det brukar råda ett respektfullt klimat där de vågar stå för sina åsikter. Några elever säger dock att det ibland kan bli stökigt och att elever kan fälla kränkande kommentarer eller skämta om känsliga ämnen. Både elever och lärare säger att lärarna då markerar, men enligt några elever reagerar inte samtliga lärare vid olämpligt språkbruk eller när elever

uttrycker åsikter som går emot värdegrunden. Enligt eleverna beror det antingen på att lärare inte vågar säga ifrån eller för att de inte uppfattar vad som sägs i klassrummet. En elev uppger vid intervjun att hen upplever att lärare undviker vissa frågor som kan vara känsliga och en annan elev berättar att det är svårt att ha diskussioner i elevens klass då det blir stökigt och hetsigt och att läraren istället brukar hålla presentationer och låta eleverna skriva prov.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme

Granskningen visar att lärarna i undervisningen utifrån kunskapsområdet synliggör och utmanar begränsade normer.

Lärare berättar att de har en medvetenhet kring normer i sin undervisning. En lärare i naturkunskap säger att hen arbetar mycket med normer i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, ett moment som läraren lägger ungefär en fjärdedel av kursen på. Lärare i historia berättar att de i undervisningen lyfter hur normer förändras över tid och hur personers livsvillkor och möjligheter skiljer sig mot nutid. Lärare i svenska ger många exempel på arbete med könsroller och sexualitet kopplat till romaner, noveller och filmer. Även lärare i engelska ger exempel på texter och romaner som eleverna läser och diskuterar där sexualitet och relationer ingår. En elev berättar hur klassen fick se bilder på en man med tatueringar och resonera om vem mannen var. Sedan visades bild på samma man iklädd läkarrock och klassen diskuterade hur fördomar och normer om hur en person är påverkar personens liv.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Uttryck för intolerans bemöts oftast men problematiseras inte alltid som en del av undervisningen

Av granskningen framgår att lärarna markerar mot värderingar som strider mot värdena i läroplanen men att lärarna generellt inte tar tillfället i akt att behandla sådana utspel inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Lärarna säger att de är medvetna om elevernas åsikter och upplevelser dels genom att elever svarar på enkäter och dels att lärare hör vad som sägs i klassrum och korridorer. Enligt lärarna brukar de tydligt markera mot värderingar som strider mot de värden som läroplanen anger men att det händer att de undviker att ta en diskussion där och då i klassrummet för att inte elever ska känna sig utpekade och bli sårade av diskussionen. Intervjuade elever berättar att även om det oftast är ett respektfullt klimat i klassrummet och på skolan i övrigt förekommer det utspel och uttryck för intolerans, destruktiva jargonger och normer som lärarna ibland låter passera. Eleverna säger att de flesta lärare reagerar och markerar direkt om de hör något som går emot skolans värdegrund.

Lärare berättar att de kan ta enskilda samtal med elever utanför klassrummet och att de berättar för elevens mentor vad som framkommit. Vidare berättar lärare att de kan få stöd av skolans elevhälsa för att diskutera och hantera elever som ger uttryck för exempelvis destruktiva jargonger.

Lärarna berättar att en grupp elever i en klass hade en destruktiv jargong som skolan behövde arbeta med. Skolan bjöd då in en föreläsare som talade om destruktiva mansnormer. Både elever och lärare säger att alla elever på skolan fick möjlighet att se föreläsningen, men den inkluderades inte i undervisningen. Vissa lärare tog upp föreläsningen senare på mentorstiden, medan andra inte gjorde det. Det resulterade i att alla elever inte fick möjlighet att diskutera och reflektera över föreläsningens innehåll. Ett exempel på hur lärare fångar upp elevers behov, och använder sig av kunskapen i sin undervisning, är när en lärare la in ett moment om HBTQI undervisningen då läraren hört elever i klassen uttrycka sig nedsättande om homosexuella. Läraren berättar att hen under arbetet höll eleverna nära sig och var en tydlig samtalsledare för att vägleda eleverna i diskussionerna.

Elevdelaktighet

Undervisningen utgår inte från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet

Granskningen visar att eleverna har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna sällan är delaktiga i planering och genomförande av undervisningen. I den mån de är delaktiga handlar det främst om att de kan ha inflytande över examinationsform eller vad de ska fördjupa sig i. Enligt lärare och elever är det få lärare som samlar in elevernas frågor och funderingar inför undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. En lärare ger som exempel att eleverna kan lämna in frågor inför att de ska arbeta med kunskapsområdet men de flesta lärare planerar lektionerna utan vetskap om den specifika elevgruppens erfarenheter, intressen och behov. Flera elever uttrycker dock att lärarna nog skulle lyssna på dem om de skulle komma med synpunkter och förslag.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför undervisningen så den präglas av ämnesintegrering och att aktuella frågor är ett återkommande inslag under alla gymnasieår

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Det anges också att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet¹. Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande². Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen³. Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Av granskningen framkommer att undervisning om kunskapsområdet genomförs i flera ämnen på skolan, men att lärarna inte samverkar i sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och undervisningen ger eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. I granskningen framkommer få exempel på strategier för att fånga upp frågor som eleverna möter i sin vardag och göra dem till en del av undervisningen. Genom att lärarna har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet. Om dessutom kompetens från skolans elevhälsa eller andra aktörer används och integreras i undervisningen kan lärarna ytterligare bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen av kunskapsområdet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Lärarna behöver också hålla sig á jour med utvecklingen inom kunskapsområdet och fånga vad ungdomar och unga vuxna pratar om, upplever och eventuellt också kan utsättas för. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#)

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- utveckla strategier för att skapa ett tillitsfullt och tryggt klassrumsklimat där utspel och uttryck för intolerans tas upp och problematiseras

Läroplanen anger att läraren ska öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Vidare ska läraren synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Läraren ska planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska också uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Tillsammans med eleverna ska läraren utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen⁴.

Skolinspektionens granskning visar att det i flera gymnasiegemensamma ämnen finns inslag i undervisningen där eleverna får diskutera olika frågor. Arbetet för att främja ett öppet klassrumsklimat och skapa trygghet inom ramen för undervisningen är dock inte alltid aktivt. Även om lärare är medvetna om att det finns elever som på olika sätt uttrycker värderingar som strider mot de värden som läroplanen anger tas dessa inte alltid upp och problematiseras i undervisningen. Vid vissa tillfällen tenderar lärarna att undvika frågor av känslig karaktär och det finns inga speciella förhållningssätt för samtal och diskussioner när undervisningen handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Genom att ha ett normmedvetet förhållningssätt kan läraren skilja mellan personligt och privat och undvika att undervisningen förstärker normer som dominerar i skolan och i samhället.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar för att verka för ett tillitsfullt klassrumsklimat när undervisningen rör sexualitet, samtycke och relationer samt att bemöta utspel och uttryck för intolerans. Det kan handla om att lärarna har funktionella regler för diskussioner och samvaro i klassrummet och hur eleverna ska uppträda när de inte är överens. Bland de mänskliga rättigheter som skolan ska förmedla och förankra respekt för finns åsikts- och yttrandefriheten vilket innebär att elever har rätt att ha åsikter som också står i strid med skolans värdegrund. Skolverket har material som kan

⁴ Lgy 11 avsnitt 2.2 *Normer och värden, riktlinjer*

användas för detta, [Skolverkets Publikationsserier 2022 Främja förebygga upptäcka och åtgärda](#)

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen anger att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar⁵.

Granskningen visar att eleverna på skolan har begränsade möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna frågar sällan eleverna om vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som är viktiga att ta upp i undervisningen. Genom att utgå från elevernas intressen, erfarenheter och tankar om kunskapsområdet kan lärarna göra eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen och att olika undervisningsaktiviteter bildar en helhet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att göra eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna behöver använda olika metoder för att få kännedom om elevernas kunskaper och förväntningar för att möta eleverna där de är samt för att fånga upp elevernas frågor och behov, även de elever som är mer tystlåtna. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2015 Delaktighet för lärande](#) och [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer Framgångsfaktorer i undervisningen](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Jenny Segerberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Siri Morawski och Marcus Rönnegård deltagit.

⁵ Lgy 11 avsnitt 2, Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Normer och värden

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁶

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁷ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁸

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹⁰

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹¹

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem

⁶ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁷ 1 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 4 § skollagen.

⁹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹⁰ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹¹ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹²

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹³

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁵ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges

¹² Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁶

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁷ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.¹⁸

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁹

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²⁰ Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²⁰ 2 kap. 25 § skollagen.

insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²¹

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²²

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²³

²¹ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²² Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²³ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.